

Артем Володимирович Коваленко

Науково-дослідна лабораторія публічної безпеки
громад факультету № 2
Донецький державний університет внутрішніх справ
Кропивницький, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЗА ОБСЯГОМ ВИКОНУВАНИХ ЗАВДАНЬ

Анотація. *Стаття присвячена класифікуванню рішень у кримінальному провадженні за критерієм обсягу виконуваних завдань та формулюванню характерних ознак їх різновидів. Запропоновано розуміння рішення в кримінальному провадженні як процесу (та результату) обрання й реалізації суб'єктом варіанту поведінки, спрямованого на виконання певного завдання у кримінальному провадженні. Підкреслено, що необхідним елементом структури рішення є завдання, на виконання якого воно спрямоване, що дає підстави класифікувати рішення за критерієм обсягу таких завдань. Установлено, що в доктринальних джерелах завдання (та рішення) за їх обсягом найчастіше поділяють на тактичні й стратегічні. Виокремлено та проаналізовано два підходи науковців до розуміння категорії «стратегічний» у криміналістиці. Підтримано розуміння стратегічних завдань як найбільш глобальних завдань, що постають перед окремими учасниками кримінального провадження. Розглянуто характерні ознаки, що дозволяють розмежувати тактичні й стратегічні завдання в кримінальному провадженні: природу їх походження, спрямованість, ступінь ситуативності, сферу та форми реалізації. Автор наголошує, що поділ рішень на стратегічні й тактичні не охоплює всього масиву випадків, коли учасники кримінального провадження мають здійснювати усвідомлений вибір варіанту своєї поведінки. На основі цього виокремлено й охарактеризовано оперативні рішення, які за обсягом виконуваних завдань є менш масштабними порівняно з тактичними. Надано загальну характеристику оперативних, тактичних і стратегічних рішень у кримінальному провадженні, продемонстровано зв'язки між ними. Визначено, що подальші перспективи наукових пошуків у даній сфері пов'язані зі з'ясуванням ролі доказів (доказової інформації) у механізмі прийняття різних видів рішень у кримінальному провадженні.*

Ключові слова: *завдання кримінального провадження, обсяг завдань, досудове розслідування, судовий розгляд, класифікація рішень у кримінальному провадженні, стратегічні рішення, тактичні рішення, оперативні рішення.*

Artem V. Kovalenko

Scientific and research laboratory of public safety of communities of Faculty № 2
Donetsk State University of Internal Affairs
Kropyvnytskyi, Ukraine

CLASSIFICATION OF DECISIONS IN CRIMINAL PROCEEDINGS BY VOLUME OF PERFORMED TASKS

Abstract. *The article is devoted to the classification of decisions in criminal proceedings according to the criterion of the volume of performed tasks and the formulation of characteristic features of their varieties. It is proposed to understand the decision in criminal proceedings as a process (and result) of the subject's choice and implementation of a variant of behavior aimed at fulfilling a certain task in criminal proceedings. It is emphasized that the task is a necessary element of the decision structure, which gives grounds for classifying decisions according to the criterion of the scope of such tasks. It has been established that in doctrinal sources tasks (and decisions) are most often divided into tactical and strategic ones according to their scope. Two approaches of scientists to understanding the category «strategic» in forensic science are distinguished and analyzed. The understanding of strategic tasks as the most global ones faced by individual participants in criminal proceedings is supported. The characteristic features that allow distinguishing tactical and strategic tasks in criminal proceedings are considered: the nature of their origin, direction, degree of situationality, scope and forms of implementation. The author emphasizes that the division of decisions into strategic and tactical does not cover the entire array of cases when participants in criminal proceedings have to make a conscious choice of their behavior. On the basis of this, operational decisions are identified and characterized, which are less large-scale in terms of the scope of tasks performed compared to tactical ones. A general description of operational, tactical and strategic decisions in criminal proceedings is given, and the connections between them are demonstrated. It was determined that the further prospects of scientific research in this field are related to the clarification of the role of evidence (evidential information) in the mechanism of making various types of decisions in criminal proceedings.*

Key words: *tasks of criminal proceedings, scope of tasks, pre-trial investigation, trial, classification of decisions in criminal proceedings, strategic decisions, tactical decisions, operational decisions.*

ВСТУП

Поведінка учасників кримінального провадження завжди має цілеспрямований та вольовий характер і є скерованою на реалізацію їх власних цілей, які впливають зі змісту загальних завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України) та конкретизуються з огляду на низку факторів (процесуальний статус та інтерес суб'єкта, етап провадження, ситуацію, що склалася, професійні й моральні якості особи тощо). Указані персональні завдання, як і способи та засоби їх виконання, є різноманітними. Досягнення кожної поставленої цілі від поточних і до най-

більш глобальних потребує обрання правильних засобів, прийомів і методів, вдалого моменту їх застосування, напрямів докладання зусиль тощо. У зв'язку із цим, виконуючи власні завдання у кримінальному провадженні, його учасники постійно приймають низку рішень, від грамотності яких залежить успішність виконання процесуальних функцій згаданих осіб та ефективність кримінального судочинства в цілому.

Однією з необхідних передумов з'ясування сутності рішень у кримінальному провадженні та розробки практико-орієнтованих рекомендацій щодо їх оптимізації є розподіл таких рішень на різновиди за певними значущими критеріями. На сучасному етапі доктринальне дослідження закономірностей та механізму прийняття рішень в українській кримінальній юстиції найчастіше обмежується розрізненням опрацюванням їх двох основних видів: процесуальних і тактичних. Перші із них, як правило, досліджуються ученими-процесуалістами, у той час як другі – ученими-криміналістами. Варто зауважити, що процесуальні й тактичні рішення є елементами різних класифікаційних рядів: у першому випадку мовиться про поділ рішень за характером їх впливу на перебіг кримінальних процесуальних відносин, у другому – про їх розподіл за обсягом (масштабом) виконуваних завдань. І якщо питанням сутності та змісту процесуальних рішень у науковій літературі присвячено достатньо багато уваги, то проблеми розмежування рішень тактичних та рішень, спрямованих на виконання завдань іншого масштабу, лишаються практично не розробленими.

Базовими у даній сфері варто визнати дослідження У. Едвардса щодо теорії прийняття рішень [1] а також праці А. Ф. Волобуєва [2], В. Д. Берназа [3], Ю. О. Булукова [4], В. А. Журавля [5], В. М. Шевчука [6], В. Ю. Шепітька [7] та ін. вітчизняних учених-криміналістів, які досліджували сутність завдань і рішень у кримінальному провадженні. Водночас обсяг виконуваних завдань, як критерій класифікації рішень у кримінальному провадженні, лишається недостатньо обґрунтованим у науковій літературі, що підтверджує актуальність пропонованого дослідження.

Відтак *метою* даної статті є класифікування рішень у кримінальному провадженні за критерієм обсягу виконуваних завдань та окреслення характерних ознак їх різновидів.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Розглянута проблематика є складовою криміналістичного вчення про прийняття рішень у кримінальному провадженні, а також криміналістичного вчення про збирання, дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні (у контексті розуміння прийняття рішень як форми використання доказів).

Для досягнення заявленої мети автором було застосовано низку загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. На першому етапі дослідження з використанням методу лінгвістичного аналізу було опрацьовано словникові та доктринальні

нальні визначення слова «рішення», а також сформульовану авторську дефініцію поняття «рішення у кримінальному провадженні». Надалі за допомогою порівняльного й формально-юридичного методів розглянуто позиції вітчизняних і зарубіжних науковців щодо підходів до поділу рішень та завдань у кримінальному провадженні за критерієм їх обсягу. З використанням формально-логічного методу виокремлено два основних підходи до розуміння категорій «стратегія» та «стратегічний» у криміналістиці. Засобами формально-логічного та системно-структурного методів автор виокремив відмінні ознаки оперативних, тактичних і стратегічних рішень у кримінальному провадженні. На фінальному етапі наукового пошуку, із застосуванням методів моделювання та прогнозування, автор окреслив подальші перспективи наукових розвідок у сфері криміналістичного вчення про прийняття рішень у кримінальному провадженні.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Не заглиблюючись у семантичний аналіз, з огляду на словникові [8, с. 1228; 9, с. 453] та доктринальні [10, с. 4; 11, с. 9; 4, с. 48] визначення іменника «рішення» і дієслів «рішати/рішити/вирішувати», пропонуємо розуміти рішення в кримінальному провадженні як процес (та результат) обрання й реалізації суб'єктом варіанту поведінки, спрямованого на виконання певного завдання у кримінальному провадженні.

М. Готтфредсон та Д. Готтфредсон у структурі рішення вбачають три основні компоненти, найпершим серед яких є ціль (або набір цілей), котру бажає досягти суб'єкт його прийняття. Так, якщо існує якась проблема, уповноважена особа бажатиме вплинути на ситуацію таким чином, щоб її виправити [12, с. 3]. Під проблемою (проблемним питанням) у даному контексті варто розуміти певне завдання [5, с. 14], відносно якого ціль виступає уявним бажаним результатом його виконання. У кримінальному судочинстві завдання, що постають перед його учасниками залежно від функцій уповноваженого суб'єкта, етапу провадження, ситуації що склалася, змістової спрямованості тощо можуть мати різний масштаб: від поточних і до глобальних. Тому логічно було б класифікувати рішення учасників кримінального провадження за обсягом (масштабом) виконуваного шляхом їх прийняття та реалізації завдання.

У вітчизняних доктринальних джерелах завдання кримінального провадження залежно від їх обсягу найчастіше поділяють на тактичні та стратегічні. Але якщо існування тактичних завдань (і відповідних рішень) на сучасному етапі учені не піддають сумніву, то щодо існування та змісту стратегічних завдань кримінального провадження у наукових колах точаться активні дискусії (зауважимо, що питання змісту стратегічних рішень у вітчизняній літературі взагалі практично не ставилися). Аналіз спеціальної літератури дозволив нам виокремити два основних підходи до розуміння категорій «стратегія» та «стратегічний» у криміналістиці в цілому, та відносно завдань у кримінальному провадженні зокрема.

Відповідно до першого підходу, найбільш глобальні завдання, що постають перед учасниками кожного кримінального провадження, варто вважати стратегічними. Існування названих завдань у кримінальному провадженні визнають А. Ф. Волобуєв [2, с. 84], В. Д. Берназ і П. В. Берназ [13, с. 30], В. А. Журавель [5, с. 16], Г. А. Матусовський [14, с. 152], В. В. Тіщенко [15, с. 275], В. М. Шевчук [6, с. 10] та ін. вітчизняні вчені. У зв'язку із цим, можливо стверджувати про існування стратегії діяльності учасників кримінального провадження, яка втілюється у життя через прийняття й реалізацію відповідних рішень. У такому випадку криміналістична стратегія розглядається як сфера наукових знань, спрямована на забезпечення ефективності виконання стратегічних завдань у кримінальному судочинстві.

Другий підхід полягає у тому, що категорії «стратегія» і «стратегічний» мають позначати глобальні державні або регіональні процеси боротьби з кримінально-протиправною діяльністю засобами, що розроблені криміналістикою. Відповідно до описаного підходу криміналістична стратегія розуміється як сфера знань із протидії злочинності криміналістичними засобами на віддалену перспективу [16, с. 21]. М. В. Шепітько визначив криміналістичну стратегію як один із різновидів кримінальної політики (за вертикаллю) [17, с. 16], а Р. В. Комісарчук прирівняв її до стратегічних цілей розвитку держави [18, с. 102].

В. Ю. Шепітько та М. В. Шепітько пояснюють, що криміналістика, на відміну від інших наук кримінально-правового циклу, традиційно та історично використовує термін «криміналістична стратегія» як заміник та синонім терміну «політика» [16, с. 13]. На думку М. В. Шепітька, місце криміналістичної стратегії у системі криміналістики лишається дискусійним. Так, у німецькій школі криміналістики криміналістична стратегія є окремим розділом, поряд із криміналістичною технікою, тактикою й методикою і пов'язується з цілями розслідування, кримінальною та криміналістичною політикою. Водночас зазначає цитований учений, іноді криміналістична стратегія розглядається як окрема категорія – стратегія розслідування кримінальних правопорушень [15, с. 782], що відповідає наведеному вище першому підходу до її розуміння.

Свого часу В. Ю. Шепітько писав, що виокремлення завдань стратегічного рівня в межах досудового розслідування чи кримінального провадження в цілому є некоректним. Зокрема, на його думку, категорія «стратегічне» повинна мати більш глобальний характер та виходити за межі кримінального провадження [7, с. 175]. Проте пізніше цитований науковець зазначив що підходи деяких учених-криміналістів, які виокремлюють стратегічне в розслідуванні злочинів усе ж заслуговують на увагу: «...формування і пропонування типових тактичних операцій певним чином співвідноситься із постановленням та вирішенням стратегічних (перспективних) завдань» [19, с. 448–449].

Підтримувана В. Ю. Шепітьком та М. В. Шепітьком позиція є цілком логічною, адже тлумачні словники української мови, як одне із визначень слова «стратегія»

пропонують її розуміння саме як глобальної державницької діяльності: «стратегія – це мистецтво економічного, суспільного, політичного керівництва масами, що має визначити головний напрям їхніх дій, вчинків» [20, с. 637], і таке розуміння цього терміну (поряд із його військовим значенням) є достатньо традиційним.

Водночас загальноприйнятим є й інше загальне розуміння стратегії як способу (порядку) дій певного суб'єкта. Один із «батьків» теорії прийняття рішень, американський психолог Уорд Едвардс писав, що в контексті теорії ігор, стратегія – це набір персоналізованих правил гри. «Для кожного можливого першого ходу з вашої сторони, опонент матиме набір можливих відповідей. Для кожної можливої відповіді опонента ви матимете набір власних відповідей, і так далі по ходу гри. Стратегія це список правил, що визначають, яким має бути ваш хід у відповідь на кожен можливий попередній хід у межах гри» [1, с. 406]. Варто зауважити, що у теорії ігор поняття «гра» тлумачиться дуже широко. Як один із прикладів «гри» цитований науковець навів трудовий спір та зазначив, що будь-яка ситуація, в якій цінний результат може бути досягнутий унаслідок грамотного обрання стратегії, може розумітися як гра [1, с. 406].

Уорд Едвардс запропонував найпростіше розуміння стратегії для ігор з двома учасниками, інтереси яких очевидно протиставлені. Втім наведена концепція цілком застосовна й до кримінального провадження, як складної багатоетапної та багатосторонньої гри, кожен учасник якої має власні професійні чи особисті інтереси та цілі. Корисним у цьому плані є спостереження О. Г. Яновської, яка аналізуючи можливості застосування теорії ігор для визначення найбільш ефективних стратегій обвинувачення і захисту, зазначила, що «стратегія прокурорської та адвокатської діяльності, як і сама діяльність, є похідною від діяльності другої (протилежної) сторони». Цитована авторка наголошує, що стратегія кожної сторони кримінального провадження обирається у відповідь на розвиток стратегії іншої сторони [21, с. 17–18], що, на нашу думку, цілком відповідає викладеній Уордом Едвардсом концепції стратегії в межах гри. Відтак, за наведеного розуміння стратегії, як мистецтва прийняття правильних рішень, вважаємо, що у діяльності окремих учасників кримінального провадження все ж таки наявна стратегічна складова і вони виконують стратегічні завдання шляхом прийняття й реалізації відповідних рішень.

З урахуванням викладеного, доцільно розмежувати завдання, а відповідно й рішення, тактичного і стратегічного масштабу. В. М. Шевчук указує, що критеріями розмежування таких завдань є природа їх походження, зміст, обсяг вирішуваних питань та засоби реалізації (вирішення) [6, с. 10], з чим варто погодитися.

Щодо природи походження та змісту завдань стратегічного масштабу, то вони, очевидно, мають прямо впливати із загальних завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК України. Серед наведених в указаній нормі завдань, центральним є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень. Але цитоване завдання, очевидно, виконується не в одиничних кримі-

нальних провадженнях, а через діяльність системи кримінальної юстиції в цілому. Водночас завдання забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування й судового розгляду задля притягнення до відповідальності винної особи у міру її вини є більш конкретним та може (і має) бути виконаним у кожному індивідуальному провадженні. Наведене завдання надалі конкретизується відповідно до процесуальних функцій основних учасників провадження і виражається в їх власних стратегічних завданнях, які зводяться до досягнення єдиної мети – досягнення справедливості, але різними засобами.

Як відомо, у кримінальному провадженні доказування є єдиним засобом установлення й доведення винуватості особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. В. А. Журавель вірно зазначає, що у судово-слідчій практиці стратегія, як головний напрям діяльності її носіїв, визначається предметом доказування, тобто обставинами, що підлягають з'ясуванню у кримінальному провадженні, наповненими змістом відповідної кримінально-правової норми [22, с. 203]. Тому стратегічні завдання й рішення в кримінальному провадженні за своїм змістом та спрямованістю завжди мають пізнавальний і проектно-реалізаційний характер та виконуються шляхом здійснення доказової діяльності.

Щодо природи походження тактичних завдань, слушною є теза А. Ф. Волобуєва про те, що вказані завдання є окремими (проміжними) на шляху вирішення певного загального (стратегічного) завдання кримінального судочинства [2, с. 84]. Аналогічно й тактичні рішення є необхідними проміжними кроками на шляху реалізації стратегічних завдань та прийняття стратегічних рішень. Так, Д. А. Скоромний пише, що під час досудового розслідування приймаються тактичні рішення щодо проведення окремих процесуальних дій для збирання необхідної в кримінальному провадженні інформації. Надалі така інформація узагальнюється та систематизується у вигляді обвинувального акта, що спрямовується до суду. Таким чином, на його думку, проявляється вертикальна кооперація процесуальних рішень, де одні впливають з інших [23, с. 25]. На даному прикладі можливо прослідкувати, що рішення представників сторони обвинувачення про проведення окремих процесуальних дій слугують виконанню проміжних завдань та перебувають на тактичному рівні, у той час як рішення про завершення досудового розслідування та інші рішення, котрими ініціюються чи завершуються стадії кримінального провадження, є засобами виконання основних завдань та перебувають на стратегічному рівні.

Водночас В. В. Тищенко називає наявність специфічних стратегічних завдань одним із критеріїв виокремлення етапів досудового розслідування [15, с. 275], тобто, на його думку, завдання такого рівня можуть бути притаманні не тільки стадіям провадження в цілому, а і їх суттєвим етапам. Так, наприклад, у доктрині криміналістики в структурі досудового розслідування прийнято виділяти його початковий і подальший етапи. Перший із них завершується рішенням про повідомлення про підозру, унаслідок чого досудове розслідування спрямовується

на перевірку причетності конкретних (підозрюваних) осіб до вчинення кримінального правопорушення. Описана зміна спрямованості та змісту досудового розслідування є достатньо суттєвою, що дозволяє охарактеризувати рішення про повідомлення особі про підозру як стратегічне. З урахуванням наведеного наголошено, що до стратегічних варто також віднести процесуальні рішення, які ініціюють початок чи завершення суттєвих етапів досудового розслідування чи судового розгляду в кримінальному провадженні.

З огляду на масштаб виконуваних у кримінальному провадженні завдань, вважаємо що стратегія (а відтак і завдання й рішення стратегічного масштабу) можуть бути притаманні лише учасникам кримінального провадження, які виконують основні кримінальні процесуальні функції та мають глобальні завдання в кримінальному провадженні. У межах обрання й реалізації оптимальної стратегії такі особи приймають і реалізують рішення стратегічного масштабу. На реалізацію обраної стратегії згадані особи виконують низку тактичних завдань шляхом прийняття та реалізації відповідних рішень. Зі свого боку учасники кримінального провадження, які здійснюють допоміжні кримінальні процесуальні функції та виконують проміжні завдання, діють лише на тактичному рівні.

Характерними ознаками тактичних завдань у кримінальному провадженні слід визнати їх ситуативність (обумовленість поточною слідчою або судовою ситуацією), обмежену, локальну сферу реалізації, проміжний характер (тобто вони є складовими більш глобальних завдань), вибірковість і рухомість, а також власні засоби їх вирішення, розроблені насамперед криміналістичною тактикою [5, с. 14; 6, с. 10]. Виконуються такі завдання шляхом прийняття й реалізації тактичних рішень, котрі В. А. Журавель визначає як інтелектуально-вольові акти, спрямовані на остаточне визначення одного єдиного максимально ефективного способу досягнення результату через застосування відповідних тактичних засобів [5, с. 16]. Характерними ознаками завдань стратегічного рівня є їх походження від загальних завдань кримінального провадження, доказова спрямованість, комплексність, реалізація у масштабах етапів та стадій кримінального провадження. Виконуються такі завдання шляхом прийняття і реалізації, відповідно, стратегічних рішень.

Варто зазначити, що наведений поділ рішень на стратегічні й тактичні не охоплює всього масиву випадків, коли учасники кримінального провадження мають здійснювати усвідомлений вибір варіанту своєї поведінки. Зокрема, таким особам регулярно доводиться виконувати завдання меншого, порівняно з тактичними, масштабу та приймати й реалізовувати відповідні рішення. Як їх окремі приклади можна навести вибір спеціалістом того чи іншого технічного засобу виявлення й фіксування сліду під час проведення огляду місця події; обрання слідчим конкретного питання у межах застосування тактичного прийому під час проведення допиту; рішення про посилання на певний доказ під час формулювання репліки прокурора чи захисника у судових дебатах тощо. Такі рішення мають

вищий, порівняно із тактичними, ступінь ситуативності. Суб'єкти їх прийняття мають реагувати на швидкоплинну ситуацію та обирати оптимальні засоби вирішення поточних проблем незначного масштабу.

Дискусійним є питання найменування описаного різновиду рішень. Окремі учені вбачають у них тактичний елемент, з чим важко погодитися. Так, наприклад, В. В. Коваленко вважає що у виборі техніко-криміналістичних чи загально-технічних засобів та методів їх застосування наявна тактична складова, а відтак варто говорити про тактику застосування науково-технічних засобів у ході розслідування [24, с. 39]. Водночас, як зазначає В. Ю. Шепітько, основним структурним елементом криміналістичної тактики є тактичний прийом [7, с. 28] – спосіб здійснення процесуальної дії, спрямований на досягнення її конкретної мети, заснований на психологічному механізмі його реалізації, найбільш раціональний і ефективний у певних ситуаціях [7, с. 37]. Тактичний прийом є базовою одиницею криміналістичної тактики та засобом виконання тактичних завдань найнижчого рівня. Втім у межах реалізації одного тактичного прийому учасники кримінального провадження можуть виконувати десятки ситуативних завдань меншого обсягу та приймати й реалізовувати відповідні рішення. Відтак, вважаємо віднесення описаних рішень до категорії тактичних некоректним. Крім того, варто погодитися з В. В. Тіщенком і А. А. Барицькою, які писали, що операції (маніпуляції) з тими чи іншими об'єктами під час проведення слідчих дій (вимірювання сліду, здійснення фотознімка, дослідження об'єкта металошукачем, складання плану місця події тощо) не варто називати діями технологічного рівня, адже такий підхід значно звужує розуміння криміналістичної технології [25, с. 93].

У теорії менеджменту, залежно від масштабу, тривалості та горизонтів реалізації, управління поділяється на стратегічне (довгострокове), тактичне й оперативне (короткострокове), де оперативний рівень є найнижчим та покликаний вирішувати поточні або такі, що виникають унаслідок небажаних відхилень, проблеми [26]. Указаний підхід цілком відповідає розглянутому нами поділу завдань і рішень у кримінальному провадженні на стратегічні й тактичні, а також ураховує наведене вище розуміння завдань, які мають менший обсяг ніж тактичні. З огляду на це, завдання та рішення учасників кримінального провадження найнижчого рівня (найменшого обсягу) ми пропонуємо називати оперативними.

Таким чином, залежно від обсягу виконуваних завдань, рішення у кримінальному провадженні доцільно поділити на оперативні, тактичні та стратегічні.

Оперативними є рішення найнижчого рівня, що приймаються і реалізуються миттєво, період їх планування, як такий, відсутній. Указані рішення характеризуються високим ступенем ситуативності, обмеженими строками реалізації та незначним масштабом проблем, що вирішуються. Реалізуються вони шляхом вчинення одиничних дій у межах виконання завдань тактичного рівня.

Тактичні рішення полягають у обранні та реалізації суб'єктом оптимальної моделі поведінки під час виконання проміжних завдань кримінального прова-

дження. Реалізуються вони шляхом застосування конкретних тактичних прийомів, проведення одиночних або невеликих груп процесуальних дій, складання відповідних актів. Строк планування та період їх реалізації, як правило, є незначним і складає від декількох годин (наприклад, коли приймається рішення про застосування тактичного прийому) до кількох тижнів (коли реалізується тактична комбінація).

Сутність стратегічних рішень полягає в обранні й реалізації учасником кримінального провадження основних напрямів своєї діяльності. Указані рішення є комплексними та реалізуються через групи проміжних рішень та дій меншого масштабу, а також шляхом вчинення процесуальних дій, які починають чи завершують стадії та етапи кримінального провадження. Так, серед процесуальних рішень, стратегічний характер мають рішення сторони обвинувачення про початок кримінального провадження, повідомлення про підозру, закінчення досудового розслідування; рішення прокурора про відмову від підтримання обвинувачення, зміну чи висунення нового обвинувачення в судовому провадженні; рішення суду про закриття кримінального провадження, вироки, ухвали та постанови, які вирішують справу по суті, тощо. Серед непроцесуальних (у розумінні ст. 110 КПК України), стратегічний масштаб мають рішення сторони обвинувачення про визначення основних напрямів та пріоритетів розслідування, обрання стратегії обвинувачення в судовому провадженні; рішення сторони захисту щодо обрання стратегії під час досудового розслідування і судового розгляду тощо. Строки планування та періоди реалізації стратегічних рішень можуть бути значними (залежно від складності кримінального провадження – від місяців і до років).

ВИСНОВКИ

У підсумку зазначимо, що рішення в кримінальному провадженні ми пропонуємо розуміти як процес (та результат) обрання й реалізації суб'єктом варіанту поведінки, спрямованого на виконання певного завдання у кримінальному провадженні.

Необхідною складовою будь-якого рішення є завдання, на реалізацію якого воно спрямоване. Оскільки у кримінальному провадженні завдання його учасників можуть мати різний масштаб – від поточних і до найбільш глобальних – доцільно класифікувати рішення за обсягом завдань, виконуваних унаслідок їх прийняття.

Аналіз спеціальної літератури дозволив нам виокремити два основних підходи до розуміння категорій «стратегія» та «стратегічний» у криміналістиці в цілому та відносно завдань у кримінальному провадженні зокрема. Відповідно до першого із них найбільш глобальні завдання, що постають перед учасниками кожного кримінального провадження, варто вважати стратегічними; відповідно до другого, категорія «стратегія» має позначати більш глобальні державні або

регіональні процеси боротьби з кримінально-протиправною діяльністю засобами, розробленими криміналістикою. Підтримуючи перший підхід наголосимо, що в діяльності окремих учасників кримінального провадження наявна стратегічна складова; вони виконують стратегічні завдання шляхом прийняття й реалізації відповідних рішень.

Залежно від обсягу виконуваних завдань, рішення у кримінальному провадженні доцільно поділити на оперативні, тактичні та стратегічні. Оперативними є рішення найнижчого рівня, що приймаються й реалізуються миттєво, період їх планування, як такий, відсутній. Тактичні рішення полягають у обранні та реалізації суб'єктом оптимальної моделі поведінки під час виконання проміжних завдань кримінального провадження, строк планування та період їх реалізації, як правило, є незначним. Сутність стратегічних рішень полягає в обранні й реалізації учасником кримінального провадження стратегічних напрямів своєї діяльності. Строки планування та періоди реалізації таких рішень можуть бути значними (залежно від складності кримінального провадження – від місяців і до років).

Варто наголосити що обов'язковою складовою інформаційної основи прийняття всіх описаних рішень є докази (доказова інформація), що обумовлює потребу подальшого наукового дослідження ролі доказів у механізмі прийняття рішень у кримінальному провадженні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ward E. The theory of decision making. *Psychological bulletin*. 1954. Vol. 51. No. 4. P. 380–417.
- [2] Волобуєв А. Ф. Тактичні завдання розслідування розкрадань майна у сфері підприємницької діяльності. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 1999. № 3. С. 84–90.
- [3] Берназ В. Д. Правові та психологічні аспекти оптимізації формування переконання слідчого у кримінальному провадженні як основа оцінки доказів. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 3. С. 11–21.
- [4] Булукув О. Ю. Предмет тактичного рішення в криміналістиці. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2020. Вип. 22. С. 41–51. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.03>
- [5] Журавель В. А. Тактичні завдання та механізм їх вирішення. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2017. Вип. 17. С. 11–18.
- [6] Шевчук В. М. Значення тактичних завдань для формування тактичних операцій. *Юридична наука*. 2014. № 3. С. 8–16.
- [7] Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія. Харків : Харків юрид., 2007. 432 с.
- [8] Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
- [9] Oxford Dictionary of English. Third edition. Oxford University Press, 2010. 2112 p. DOI: 10.1093/acref/9780199571123.001.0001.

- [10] Кушлик-Дивульська О. І., Кушлик Б. Р. Основи теорії прийняття рішень. Київ, 2014. 94 с.
- [11] Глинська Н. В. Обґрунтування рішень у кримінальному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 ; Академія правових наук України, НДІ вивчення проблем злочинності. Харків, 2003. 24 с.
- [12] Gottfredson M. R., Gottfredson D. M. Decision making in criminal justice. Toward the Rational Exercise of Discretion. Second Edition. New York : Plenum Press, 1998. 308 p.
- [13] Берназ В. Д., Берназ П. В. Криміналістична стратегія як наукова категорія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 44. С. 28–32.
- [14] Матусовский Г. А. Экономические преступления: криминалистический анализ. Харьков, 1999. 480 с.
- [15] Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 952 с.
- [16] Шепітько В., Шепітько М. Доктрина криміналістики та судової експертизи: формування, сучасний стан і розвиток в Україні. *Право України*. 2021. № 8. С. 13–27.
- [17] Шепітько М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08, 12.00.09 Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 42 с.
- [18] Комісарчук Р. В. Криміналістичний моніторинг в Україні: перспективи становлення та розвитку. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35). Т. 2. С. 98–104. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-2.14>.
- [19] Шепітько В. Ю. Проблеми типізації окремих криміналістичних методик. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Т. 19. С. 445–451.
- [20] Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів / уклад. : Н. Кусайкіна, Ю Цибульник ; за заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків : ВД «ШКОЛА», 2011. 784 с.
- [21] Яновська О. Г. Ефективна реалізація функцій обвинувачення та захисту як умова змагального кримінального судочинства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 2 (96). С. 16–19.
- [22] Журавель В. Системи слідчих дій та тактичні операції в структурі окремої криміналістичної методики розслідування злочинів. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 2 (57). С. 197–208.
- [23] Скоромний Д. А. Правове регулювання прийняття кримінальних процесуальних рішень : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. 242 с.
- [24] Коваленко В. В. Застосування науково-технічних засобів спеціалістами при проведенні слідчих дій : монографія ; МВС України, Луган. держ. університет внутрішніх справ. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. 247 с.
- [25] Тіщенко В. В., Барицька А. А. Теоретичні засади формування технологічного підходу в криміналістиці : монографія. Одеса : Фенікс, 2012. 198 с.
- [26] Гребінчук О. М. Стратегічне, тактичне та оперативне управління виробництвом машинобудівних підприємств. *Ефективна економіка*. 2010. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=349>.

REFERENCES

- [1] Ward, E. (1954). The theory of decision making. *Psychological bulletin*, 4(51), 380–417.
- [2] Volobuiev, A. F. (1999). Tactical tasks of investigation of theft of property in the sphere of entrepreneurial activity. *Bulletin of the Zaporizhzhya Law Institute*, 3, 84–90.
- [3] Bernaz, V. D. (2015). Legal and psychological aspects of optimizing the formation of the investigator's conviction in criminal proceedings as a basis for evaluating evidence. *Herald of criminal justice*, 3, 11–21.
- [4] Bululukov, O. Yu. (2020). The subject of tactical decision in criminalistics. *Theory and practice of forensic science and criminalistics*, 22, 41–51.
- [5] Zhuravel, V. A. (2017). Tactical tasks and the mechanism of their solution. *Theory and practice of forensic science and criminalistics*, 17, 11–18.
- [6] Shevchuk, V. M. (2014). The value of tactical tasks for the formation of tactical operations. *Legal science*, 3, 8–16.
- [7] Shepitko, V. Yu. (2007). *Forensic tactics (systemic and structural analysis)*. Kharkiv: Kharkiv Legal.
- [8] *Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with additions and supplements)*. (2005). Kyiv; Irpin: VTF «Perun».
- [9] Kushlyk-Dyvulska, O. I., & Kushlyk, B. R. (2014). *Fundamentals of decision-making theory*. Kyiv: NTUU «KPI».
- [10] *Oxford Dictionary of English. Third edition*. (2010). Oxford: Oxford University Press.
- [11] Glynska, N. V. (2003). *Justification of decisions in the criminal process*. (Candidate thesis, Kharkiv, Ukraine).
- [12] Gottfredson, M. R., & Gottfredson, D. M. (1988). *Decision making in criminal justice. Toward the Rational Exercise of Discretion*. Second Edition. New York: Plenum Press.
- [13] Bernaz, V. D., & Bernaz, P. V. (2008). Forensic strategy as a scientific category. *Actual problems of the state and law*, 44, 28–32.
- [14] Matusovskii, G. A. (1999). *Economic crimes: criminalistic analysis*. Kharkiv: Konsum.
- [15] Great Ukrainian legal encyclopedia: in 20 vols. *Vol. 18: Criminalistics, forensic examination, legal psychology (2018)* / editor: V. Yu. Shepitko (chairman) and others; National Acad. laws, sciences of Ukraine; Institute of State and Law named after V. M. Koretsky National Academy of Sciences of Ukraine; National law University named after Yaroslav the Wise. Kharkiv: Pravo.
- [16] Shepitko, V., & Shepitko, M. (2021). The doctrine of criminalistics and forensic examination: formation, current state and development in Ukraine. *Law of Ukraine*, 8, 13–27.
- [17] Shepitko, M. V. (2018). *Theoretical and methodological principles of the formation of a system of combating crimes in the sphere of justice*. (Doctor thesis, Kharkiv, Ukraine).
- [18] Komisarchuk, R. V. (2019). Forensic monitoring in Ukraine: perspectives of formation and development. *Law and public administration*, 2(35), 98–104.
- [19] Shepitko, V. Yu. (2017). Problems of typification of individual forensic methods. *Scientific works of the National University «Odesa Law Academy»*, 19, 445–451.
- [20] *Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language: 60,000 words*. In V. V. Dubichynskiyi (Ed.). (2011). Kharkiv: VD. «SCHOOL».
- [21] Yanovska, O. G. (2013). Effective implementation of prosecution and defense functions as a condition of adversarial criminal justice. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University*, 2(96), 16–19.

- [22] Zhuravel, V. (2009). Systems of investigative actions and tactical operations in the structure of a separate forensic methodics of crime investigation. *Journal of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 2 (57), 197–208.
- [23] Skoromnyi, D. A. (2018). *Legal regulation of making criminal procedural decisions*. (Candidate dissertation, Kharkiv, Ukraine).
- [24] Kovalenko, V. V. (2007). *The use of scientific and technical means by specialists during investigative actions*. Luhansk: RVV LDUVS.
- [25] Tishchenko, V. V., & Barytska, A. A. (2012). *Theoretical foundations of the formation of a technological approach in forensics*. Odesa: Phoenix.
- [26] Grebinchuk, O. M. (2010). Strategic, tactical and operational management of the production of machine-building enterprises. *Efficient economy*, 10.

Артем Володимирович Коваленко

Кандидат юридичних наук, доцент

Старший науковий співробітник

Науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад факультету №2

Донецький державний університет внутрішніх справ

25015, вул. Велика Перспективна, 1, Кропивницький, Україна

Artem V. Kovalenko

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor

Senior researcher

Scientific and research laboratory of public safety of communities of Faculty №2

Donetsk State University of Internal Affairs

25015, 1 Velyka Perspectyvna Str., Kropyvnytskyi, Ukraine

Рекомендоване цитування: Коваленко А. В. Класифікація рішень у кримінальному провадженні за обсягом виконуваних завдань. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Т. 31. №1. С. 303–316.

Suggested Citation: Kovalenko, A. V. (2024). Classification of Decisions in Criminal Proceedings by Volume of Performed Tasks. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31 (1), 303–316.

Стаття надійшла / Submitted: 23/01/2024

Доопрацьовано / Revised: 23/02/2022

Схвалено до друку / Accepted: 28/03/2024